



שמימות הדף היומי

עם הרב אברהם משה הלוי רוט

לחברות והוספות: a0527652027@gmail.com

ייעוץ "טעמיות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעודד שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *

לתגובות והערות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!



זוגיות | מדוע האשה נקראת "ביתו"?

הבית נותן את היציבות לאדם. שם הוא בטוח ורגוע, יכול להתרווח על הספה ולשכוח מכל הטרדות... זהו המעלה של אשת חיל, היא משמשת לבעלה כ"בית", מקום יציב בתוך סערות החיים. היא המקום שלו, הנחלה שלו, העולם האמיתי שלו. כל השאר כבודם במקומם מונח – אבל את ואני, זה מה שהכי חשוב בחיים.

ידוע התיאור של הרבנית בת שבע מודיעה לבעלה הגדול שהיא נוסעת לחתונה של הנינה שלהם בירושלים (בתקופה שהגר"ח כבר הפסיק לנסוע מחוץ לעיר). רבי חיים היה מוטרד "האם את חייבת לנסוע?.." "כמה זמן תשהי שם?.." "מתי נראה לך שתחזרי?..." לאחר שיצאה מהבית היא אמרה לאחד המקורבים בגאווה "הרב אומר שכשאת לא בבית הוא לומד פחות טוב... לכן כל כך קשה לו שאני נוסעת..."



"הרב אומר שכשאת לא בבית הוא לומד פחות טוב." הגר"ח קנייבסקי זצ"ל

הביאור בזה עפ"י מה שכתב הרמ"ק בתומר דבורה שעל האשה שורה השכינה, ואם האדם יוצא מביתו לאיזה דרך (או שהיא יוצאת כמו בסיפור הנ"ל) הרי האיש נותר בלא התקשרות לשכינה והוא בסכנה גדולה. זה הכוונה "כשאת לא בבית – קשה לי ללמוד". היא זאת שמכניסה את השכינה לבית. היא – הבית שלו. היציבות שלו. המשמעות שלו.



מקרא | מדוע צדת קורח ביקשו להיות כולם כהנים גדולים?

הגמרא שלנו מבארת שהכהנים כולם הם "בית אהרן". אין הכוונה לאהרן הכהן (כי אם כן, אין זה מסביר את הוויכוח של הכהן הגדול "אני וביתי") אלא לכהן הגדול שבכל דור ודור.

כלומר, קדושתם של הכהנים אינה עצמית אלא מושפעת מהכהן הגדול, ובהצטרפותם אליו הם נכללים בקדושת הכהונה.



תרגום | "אינשי ביתיה" זו אשתו?

הגמרא שלנו אומרת שפר של כהן גדול "הותר מכללו אצל ביתו" – שמכפר גם על אשתו – ולכן בדין הוא שיכפר גם על כלל הכהנים. כלומר, שהפירוש הפשוט של "וכפר בעדו ובעד ביתו" – זו אשתו.

והנה אונקלוס תרגם 'על ביתו' 'על אנשי ביתיה'. וכתב מו"ר מעט צרי צ"ל שאין זה כסוגיית הגמרא שזו אשתו.

ואני אבלחט"א טענתי בפניו הרי מטבע הלשון "אנשי ביתיה" נמצא בארמית על אשתו. כמו בגמרא בבבא בתרא "האי מאן דיהיר – אפילו אאינשיה ביתיה לא מקביל" ופירש רשב"ם שאפילו אשתו מזלזלת בו. וכן בגמרא

בסוכה "רב יהודה רבי תכלתא לפרוזימא דאינשי ביתיה" ופירש רש"י שהטיל ציצית בבגד אשתו. וא"כ מדוע לא לפרש שכוונת "אונקלוס" ב"אינשי ביתיה" לאשתו. [אלא שלא תרגם "אתתיה" כדי להתאים ללשון הכתוב "ביתו" ולפרש איך זה מתפרש בלשון הכתוב, כי "ביתו" = אנשי ביתו = אשתו]. אמנם הוא צ"ל לא הסכים עמי.

והעירני בני יקירי ר' שמואל שליט"א שהתוספות בברכות כד,א תמהו על רש"י שפירש שם "בני ביתו" זו אשתו, וכתב שלא מצאנו שאשתו נקראת "בני ביתו". וכבר תמהו עליהם מהרבה מקומות, וכלקמן שם דף כז,ב שכשביקשו למנות את ראב"ע לנשיאות אמר להם שרוצה להימלך באנשי ביתו, והלך להיוועץ באשתו, עיי"ש. ואולי יש לך בין "בני ביתו" ל"אנשי ביתו", וצ"ע.

כיוצא בזה, בוויכוח השני "וכפר בעדו ובעד ביתו" שגם שם תרגם אונקלוס "אינשי ביתיה", וגם שם כתב מעט צרי שזה לא כגמרא שלנו שהכוונה לכלל הכהנים. ולמה לא נבאר שאחרי שהגמרא לימדה אותנו שהכהנים הם "בית אהרן" הרי הם נחשבים "אינשי ביתיה".



מוסר | האחריות של האדם על סביבתו

הכהן הגדול מתוודה גם על עוונות אשתו וכל אחיו הכהנים. מדוע עליו להתוודות? מה הוא עשה? ... אנו רואים כאן כמה אחריות יש לאדם להשפיע ולרומם את סביבתו.

בפרשת "נצבים" אומר משה רבינו "אתם נצבים היום כולכם... ראשיכם שבטיכם שוטריכם וזקניכם כל איש ישראל". הסדר קצת מתמיה, וכי "זקנים" חשובים פחות מאשר "שוטריכם"? ...

מבאר ה"כלי יקר" שהסדר כאן אינו לפי החשיבות אלא לפי יכולת ההשפעה, האחריות על האחרים. בעניין זה ראשי השבטים יש להם "שבט" לכוף ולייסר את העם, אחריהם השוטרים שהם האחראים מטעם הראשים לפקח על ההתנהגות של הציבור, אחר כך "זקנים" שמשפיעים בדרך של לימוד החכמה, אחר כך כל איש על אשתו ובניו, עבדיו ומשרתיו.

והנה, כאשר צחקה שרה פנה הקב"ה אל... בעלה, אברהם אבינו. ותמה בספר 'קהלת יצחק' מדוע לא פנה הקב"ה אל שרה בעצמה. הרי גם היא עצמה היתה נביאה, ואילו אברהם היה טפל לה בנביאות (כדברי חז"ל), וא"כ היה להקב"ה לומר זאת לשרה עצמה.

וכתב בשם רבינו ישראל מסלנט זי"ע דהנה אם רואים במטבח את המשרתות שאינן נזהרות ומדקדקות כ"כ בכשרות, אות הוא שבעל הבית אשם בדבר זה, כי מסתמא הוא אינו מדקדק בכשרות ביותר, ורעייתו שרואה שהוא מיקל מוסיפה להקל עוד יותר, והמשרתת שרואה את אשתו מוסיפה להקל עוד ועוד. אך אילו היה בעה"ב מדקדק בכשרות בזהירות יתירה לא היתה רעייתו פותחת פתח להקל בזה, וממילא גם המשרתת היתה נזהרת בזה מאד.

לפיכך כשראה הקב"ה שצחקה שרה תלה האשמה באברהם, ואמר לו למה זה צחקה שרה, דמסתמא קרה פעם אחת שלא נזהרת בנבואה כראוי לפי דרגתך, וראתה זאת שרה ולמה מזה להקל בנבואה, ולכן עתה צחקה שרה. עכ"ד הקהלת יצחק.

אילולי דמסתפינא, הייתי מוסיף שאולי רמזה זה תורה בכך שנקטה אצל אברהם ג"כ לשון צחוק על אותה בשורה, 'ויפול אברהם על פניו ויצחק', ואמנם פרש"י דהתם אינו לשון לגלול אלא לשון שמחה, אך עכ"פ הכתוב נקט אותו לשון, כדי לרמז שצחוקה של שרה נבע מאיזה חסרון דק (לפי רום עוצם מעלת האבות והאמהות) אצל צחוקו של אברהם.

והנה, בהמשך הפרשה נקטה התורה לשון צחוק בב' פעמים נוספות גבי שמחת לידת יצחק, 'צחוק עשה לי אלקים כל השומע יצחק לי', 'ותרא שרה את בן הגר המצרית מצחק'. אם נכונים דברינו לעיל יש לומר שבדווקא נקטה התורה שוב

משה רבינו נזף בבני לוי "המעט מכם... וביקשתם גם כהונה?!" מתרגם אונקלוס "כהונתא רבתא", כהונה גדולה. בפסוק נזכר שהם ביקשו כהונה, אבל אונקלוס פירש שהם ביקשו להיות כהנים גדולים. מדוע? כי זאת כל האג'נדה של קורח ועדתו "כל העדה כולם קדושים ומדוע תתנשאו", לבטל את המעמדות, אין צורך לכהנים להתכופף ולהסתפח אל הכהן הגדול, כל אחד יכול להיות בעצמו כהן גדול. הם לא הסכימו להיות "בית אהרן" הם רצו להיות "אהרן"...



זוגיות | אתם יחידה אחת – אי אפשר לאחד מכם להתכפר לבדו

הגמרא אומרת שאהרן מתוודה תחילה על עצמו ורק אחר כך על הכהנים, כי "מוטב יבוא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבוא חייב ויכפר על החייב".

הפוסקים הזכירו סברא זו לגבי כפרות בערב יו"כ, שמי שעושה הכפרות עבורו ועבור אחרים, יעשה תחילה עבור עצמו ורק אחר"כ עבור אחרים, כדי שיבוא זכאי ויכפר על החייבים.

אלא שהתמיהה זועקת מדוע בפעם הראשונה הוא מתוודה גם על עוונות ביתו זו אשתו, הרי מאותה סברא היה ראוי שבתחילה יכפר רק על עצמו ובפעם השנייה יתוודה על עוונות אשתו והכהנים. איך יכול לבוא חייב ויכפר על אשתו החייבת?!

רואים אנו מכאן ש"אשתו כגופו", אי אפשר לכפר על הבעל בלי לכפר על האשה. אם היא לא מכופרת – גם הוא עדיין לא "זכאי". לכן אין שום תועלת בכך שהוא יתוודה לפניה.

לפי זה, גם בעניין כפרות, מי שעושה כפרות לו ולאשתו, אינו צריך להקדים את עצמו אליה, כי מה לי הוא מה לי היא, שניהם גוף אחד, בחינת "הרגל של אשתי כואבת לנו"...



מהדף לפרשה | מדוע כהן גדול נושא רק בתולה

ובאמת בפרשת השבוע, אמור, אנו לומדים כמה חשוב שהכהן הגדול יהיו לו נישואין מושלמים. עד שאפילו מוכת עץ אסורה לו, כי יש בזה איזה חסרון קטנטן של "עושה אותה כלי". וכן אסור לו לשאת שתי נשים. ועוד ועוד. כי בשביל להתרומם ולהתגדל צריך לעשות זאת יחד, הכהן וביתו. להרבה ואריכות, בקשו ממני את הגליון השבועי "הבה נתבונן – אמור".



תעלומה | מדוע מתחיל כאן פרק חדש

אינני יודע מדוע מתחיל כאן פרק חדש, הרי המשנה הראשונה באה לבאר את לשון המשנה הראשונה במסכת "דיעות הטומאה שנים שהן ארבע", אז מה טעם להתחיל כאן פרק חדש.

לרגע השתעשעתי במחשבה שאולי זו החלטה שרירותית של "המדפיסים", אבל מה נעשה ורש"י כותב כאן "כבר פירשתי בפרק ראשון"... הרי שאנו מתחילים את הפרק השני...

ואולי יש ללמוד מזה, שעדיף לחלק את הלימוד – גם בתוך נושא אחד – לפרקים קצרים, על מנת ליצור תחושת הצלחה וסיום והתחלה מחודשת!... שוב ושוב ושוב!...



מעניין לדעת | אלו חומות היו מימות יהושע בן נון

במשנה שלנו מבואר שירושלים יכולה להתרחב עוד ועוד. ואכן בזמן בית ראשון התרחבה העיר אל עבר הר המוריה והר ציון. בתקופת בית שני התרחבה העיר גם אל הצד המערבי, העיר העליונה, היכן שכיום הרובע היהודי והרובע המתחדש (מוסלמי בלע"ז...), ואח"כ גם אל הצד המזרחי אל עבר הר הזיתים. בשלהי בית שני התרחבה העיר עוד צפונה עד שער שכם.

לא רבים יודעים שירושלים המקורית, זאת שמלך עליה מלכי צדק, וכבשה דוד המלך מן היבוסים, איננה נמצאת כיום בתוך חומת העיר. היא נמצאת במורד הדרומי מחוץ לשער האשפות, ונקראת כיום "עיר דוד". זאת ירושלים. כיום היא חרבה ושוממה, שועלים ישמעאלים מהלכים בה, בנו עליה



ירושלים העתיקה המקורית נבנתה לדרום ירושלים, כיום סילוואן. בתמונה: סילוואן מלפני 70 שנה במרכז התמונה- אחורי הר הבית.

לשון צחוק, כי באה ללמדנו איך הצחוק מבשורת לידת יצחק מקבל פנים שונות ומשמעויות קלות יותר ויותר: בתחילה אברהם צחק ושמח, אח"כ שרה צחקה וחייכה, אח"כ "כל השומע יצחק לי" – בתימהון וחוסר אמון, עי' רשב"ם, ולבסוף 'ותרא שרה את בן הגר המצרית מצחק' – מלעיג על המשתה שנעשה בבית אברהם, עי' רמב"ן וספורנו. וכדברי הגר"ס הנ"ל שכל אחד מיקל מעט יותר מרבו.

והנה במגילת רות כתוב "וימת אלימלך איש נעמי" ומכאן הוכיח רש"י ש"נוח איש האדמה" הכוונה "אדון האדמה". וצריך להבין, וכי תלי תניא בדלא תניא. הרי "נוח איש האדמה" בהכרח מתפרש אדון האדמה, כי אי אפשר לסבול בזה שום משמעות אחרת, אבל "אלימלך איש נעמי" יכול להתפרש לשון אישות, כמו "נעמי אשת אלימלך" שאינה לשון אדנות על אלימלך אלא אישות עמו. אתמהא.

והנראה לפי מה שכתוב בתוך פירוש רש"י למגילת רות "איש נעמי – כלומר לפי שהוא היה איש נעמי ושולט עליה והיא טפלה לו לכן פגעה בו מדת הדין ולא בה". מדוע המגילה כופלת את התואר "איש נעמי" הרי כבר כתוב "ושם אשתו נעמי", אלא כדי לומר שעליו היתה האחריות ולכן רק הוא נענש. הוא הראש – הוא האשם. לכן זו דוגמא ש"איש" משמש במובן של "אדון".

זהו ממש התפקיד של הכהן הגדול, אשר הוא "איש" כלפי ביתו והכהנים, ועליו האחריות לרומם אותם ולהצילם מחטאיהם.



וורט | גם הלוויים נכללים ב"בית אהרן"

התוספות בד"ה כולן הקשו מה יהיה על הלוויים, במה הם יתכפרו? הרי אינם בכלל "העם" ולא בכלל "הכהנים".

ולענ"ד הרי מפורש בתורה על הלוויים "וילוו עליך וישרתוך" – אם כן אין לך "אנשי ביתו" גדול מזה. ובפרט שלשון "ליווי" מצאנו רק אצל הלוויים ואצל איש ואשה "הפעם ילווה אישי אלי כי ילדתי לו שלושה בנים" וכן הכרובים היו "כמעד איש בליות" – כדביקות איש בלוויה שלו, היא אשתו. הרי שהכינוי "מלווה" מורה על דביקות גדולה של אשה בבעלה, הנקראת "ביתו", וא"כ אין פלא שגם הלוויים יכולים להיכלל גם הם ב"בית אהרן".

מעניין שלוי נקרא כן גם ע"ש העתיד, שבניו יהיו "נלוים אל אהרן" לשרתו בעבודת המקדש.

שכונת סילוואן. אבל בעז"ה בקרוב היא תבנה ותכונן.

לכן אינני מבין מדוע משערים "סמוך ונראה" לגבי קריאת המגילה לפי חומות ירושלים הנוכחיות, הרי החומות שמזמן יהושע בן נון נמצאות בכלל בתוך העמק של השילוח. כמדומה שכמעט אי אפשר לראות את העיר ממרחק בגלל התנאים הטופוגרפיים.

כאשר ירושלים נרמסה תחת השלטון הירדני היה רעש גדול האם יתכן שבשכונות הסמוכות ונראות יקראו בט"ו בעוד בירושלים עצמה אין קוראים כלל, כי אין בה יהודים. יש שטענו ש"הר ציון" שהיה בשלטון יהודי היה גם הוא מוקף חומה מימות יהושע, אבל כמדומה שזה קצת דחוק. והנה, גם בימינו ירושלים המקורית מזמן יהושע כלל איננה מיושבת. וצ"ע.



עיון | מניין שמושה רבינו נחשב מלך

מהיכן אנו יודעים שצריך מלך בהרחבת העיר? ממה שהיה

במשכן "וכן תעשו" לדורות. היכן היה במשכן מלך? אומר רש"י שמושה רבינו הוא מלך. וכוונתו לדברי חז"ל בכמה מקומות שמושה רבינו היה מלך כדכתיב "ויהי בישורון מלך".

אלא דהגמרא בראש השנה לב, ב אומרת שאפשר לומר מלכויות בראש השנה בפסוק "ויהי בישורון מלך", ואיך יתכן זאת אם שם מדובר על משה ולא על הקב"ה.

דעת הרמב"ן שבאמת הגמרא בראש השנה חולקת על דרשת חז"ל הנ"ל ש"ויהי בישורון מלך" זה משה. וצ"ע האם לפי הגמרא בראש השנה אולי לא בעינן מלך בהרחבת העזרות והעיר, כמו שלא היה במשכן מלך.

אבל הרשב"ן בראש השנה כתב "במדרש ילמדנו וכן במדרש חזית וקהלת מפרשים "ויהי בישורון מלך" זה משה, ואם משה הוא מלך גם כן השם יתעלה הוא מלך שהשרה שכינתו עליו וקראו אלהים בשמו שנאמר ואתה תהיה לאלהים..."

לפי"ז יש לדון שגם האומר את הפסוק "וישב שלמה על כסא ה' למלך תחת דויד אביו ויצלח וישמעו אליו כל ישראל" יצא ידי מלכות, שהרי מפורש כאן ששלמה ישב על כסא מלכות ה'. ולא גרע מויהי בישורון מלך. וצ"ע.